

MAGYAR ÖRÖKSÉG

106. díjátadó ünnepség

2023. szeptember 23.

RÁDAY HÁZ

(1092 Budapest, Ráday utca 28. II. em.)

**Magyar Örökség és
Európa Egyesület**

Magyar Örökség és Európa Egyesület
Székhely: 1146 Budapest, Hermina út 45.
Levelezési cím: 1114 Budapest, Bartók Béla út 59.
magyarorokseg1995@gmail.com
Tel.: +36 30 9416-202
www.magyarorokseg.hu
Javaslatokat kérjük küldjék a fenti email címre!

MEGHÍVÓ
MAGYAR ÖRÖKSÉG
106. díjátadó ünnepségre

A díjátadás időpontja: 2023. szeptember 23. (szombat), de. 11.00 óra

A díjátadás helyszíne: RÁDAY HÁZ Díszterme

(1092 Budapest, Ráday utca 28. II. em.)

Kitüntetésben részesülnek a díjátadás sorrendjében:

Magyar Történelmi Zászlósor

laudátor: Töll László ezredes, a Hadtörténeti Múzeum igazgatója

Apagyi Mária és Lantos Ferenc

művészetpedagógiai munkássága

laudátor: Király Csaba zongoraművész

Gyulafehérvári Szent Mihály Római Katolikus Székesegyház

laudátor: Marton József nagyprépost, pápai prelátus

Eperjes Károly

színművészte

laudátor: Takaró Mihály József Attila-díjas író, irodalomtörténész, karnagy

Magyar Állami Népi Együttes

művészte

laudátor: Kiss János táncművész, az MMA alelnöke

Szerelmes földrajz

portrészorozat

laudátor: Csáji László Koppány az MMA Művészetelméleti és Módszertani

Kutatóintézet igazgatója

TÉKA együttes

népzenei, oktatási és közösségépítő szolgálata

laudátor: Eredics Gábor (Vujicsics egy.), a Dankó Rádió igazgatója, az MMA tagja

Hölgyeim és Uraim! Kedves Egybegyűltekt!

„...az okos embereknek nem a hímes szók, hanem az erős valóságok tetszenek.” Hadd hivatkozzam erre, az egyetemalapító Pázmány Péter egyik prédikációjából kiemelt mondattöredékre, amikor az üdvözlés és köszöntés szavai után az erős valóságról, a napjainkban átalakuló és megújuló magyar oktatásról kívánok szólni.

A kormány elhatározása alapján a magyar oktatásban átalakulási folyamat zajlik le, amelynek alapján megújul az iskolai élet. A parlamenti döntések eredményeként iskolai életünket megújítjuk, korszerűsítjük.

Az iskola a minőségi elv jegyében folytatott oktatási politika tükrözője. Olyan politikáé, amely vállalja elvként, amit Eötvös Loránd így fogalmazott meg: „Ha [...] elvárjuk azt, hogy a hazának hasznavehető fiakat neveljen, féltékenyen kell megőriznünk a [...] tanítás tudományos jellegét, el kell távolítanunk minden akadályt, mely az ez irányba való haladásnak útját állhatná.”

El kell távolítani, véleményem szerint ezeket ma is. Mégpedig elsősorban a szervezeti és oktatáspolitikai koncepciók terén, de szükséges itt belső tanári önvizsgálat és pedagógusi önbecsülés is. Egyértelműen vállalttá kell tenni a tanároknak azt a meggyőződést, hogy az iskola olyan intézmény, amely elsősorban azáltal nevel, hogy fiatalok képzésének tudományos műhelye.

Nem szabad feledni, hogy a tanárság nem csupán szakma, nemcsak foglalkozás, és főleg nem pusztán cím, de elsősorban ethosz: az élethez való egyfajta viszony. Az egyetemi pedagógusképzés csak akkor végzi jól a maga munkáját, ha a szakismerettel ezt az ethoszt is át tudja adni a jövő tanárainak.

És innen kap hiteles és valós tartalmat az iskolai autonómia gondolata is. Ez az együttes gondolkodás közösségi igényének szervezeti-igazgatási megfelelőjét jelenti. Így nem pusztán jog, de kötelesség is. Mindennél fontosabb a tanári munkában a személyes tényező: az önálló kutatómunkában érlelt alkotó egyéniség. Gondolkodó embert csak gondolkodó emberek tudnak nevelni.

Minden iskolai önigazgatás értékét az méri, mennyiben vállalja, hogy szellemi műhely legyen, amelyben jelen van minden odavaló szakmai érték, és amelyet így nem fenyeget a partikuláris érdekek, lokális nézőpontok, rivalizáló kicsinységek eluralkodása, a similis simili gaudet elvén alapuló lomha belterjesség. Az autonómia gondolata egyben oktatási programot is jelöl. Nemcsak a tanár számára teszi lehetővé, hogy összhangba hozza tudományos munkáját és oktató

tevékenységét, de a tanulónak adott bizalom is egyben: önnevelésre készítő felnőttnek tekintés.

Nem feledhető: az iskola nem pusztán önmaga, hanem magában rejt a holnapi társadalom ígéretét. Nem mondhatunk le róla, hogy egy minőségi elvre épülő iskola modelljét lássuk magunk előtt, mert az egy minőségi elven nyugvó országnak lehet előképe. Az iskola és a társadalmi fejlődés között ma a leglényegesebb összekötő szál a közösen vallott minőségi igény.

A Magyar Történelmi Zászlósor méltatása

Kevés olyan ősi tárgy létezik az emberiség történelmében, melynek akkora jelentősége van, mint a zászlónak. Ennek a több ezer éves hadieszköznek az idők hajnalától a mai napig töretlen a pályafutása jelként és jelképként egyaránt.

Lehet egyszerű jelzőeszköz és lehet legszentebb eszméket megtestesítő, szakrális erővel bíró tárgy.

A harctereken született, mint az irányítás és azonosítás nélkülözhetetlen eszköze. A hajdanvolt kézitusák vad és átláthatatlan forgatagában a fennen lobogó saját és ellenséges zászlók jelezték a csatasorok helyzetét, irányt mutatva a harcosoknak.

Ezáltal a zászló az általa jelképezett csapat tagjait térben és időben összekapcsoló jel lett. Az ütközetben, amíg a harcos látta zászlaját küzdenie kellett, ha elszakadt társaitól a zászló irányába verekedte magát, ha a zászló lehullt, felemelésére kellett sietnie.

A csatákat irányító vezéreknek és nagyobb alakulatok saját zászlóinak hatalmas lélektani szerepe is volt. Magának a harcolók identitásának megtestesítőivé is váltak, a legközvetlenebb jelképévé nemesülve a bátorságnak és katonabecsületnek.

A zászlók fontosságát jól mutatja, hogy szentelésük és adományozásuk mindig nagy katonai-egyházi ünnepség keretében történt, külön rituálé szerint, ami miatt ezek a zászlók igen erős transzcendens tulajdonsággal ruházódtak fel.

Ezért az összecsapásokban ezen zászlók elvesztése a legnagyobb szűgyen, harc közbeni zsákmányolása a legnagyobb dicsőség volt. Így természetes, hogy zászlótartónak lenni a legnagyobb kiváltság és felelősség volt minden idők, minden hadseregében. A zászlótartó a rábízott ereklét el nem hagyhatta, vele elmenekülnie nem lehetett, ha a csata vesztesre állt, neki csak meghalni lehetett a szent selyemmel. Magát a zászlót és a zászlótartót is mindig elit katonák őriz-

ték a csata forgatagában, kiknek feladata volt biztosítani, hogy a zászló az utolsó percig fenn loboghasson, ha pedig már minden elveszett, akkor lehetőség szerint meg kellett akadályozniuk, hogy a zászló az ellenség kezére jusson. A zászlótartó tisztségét Zrínyi Miklós fogalmazta meg a legjobban A Tábori kis tractában: „...*ha az egyik kezedet meglövik és abban hordozod a zászlót, tehát a másikba veszed, ha ezen is seb és lövés esik, a szádba veszed. Ha pedig teljességben látod az ellenséget, hogy hatalmat veszen rajtatok és a zászlót tovább meg nem tarthatod, és oltalmazhatod, akkor magadat bele takarod és hozzád szorítod és életedet is emellett veszteni akarod.*”

A katonák világában a zászló szerepe nem csökkent az évszázadok múlása alatt, a modern hadviselés korában is ugyanolyan szent tárgy mint régen – a hadsereg lelke.

A magyar hadtörténelem több mint ezer éves múltra tekint vissza, régebbi, mint az államiság. Ennek során számtalan csatát vívtunk, tengernyi vért áldozva, hosszú történelmünk során nemzetünk sorsa nem egyszer függött a Hazáért foggyvert fogó férfiak vitézségétől.

A történelmi zászlósor ezt a hatalmas ívű, nagyon ősi és dicsőséges történelmet jelképezi, amely tele van könyörtelen csatákkal, mámorító győzelmekkel, keserű vereségekkel és elszánt talpraállásokkal.

A zászlósor 24 selyme olyan dicső elődöket idéz, mint a honfoglalás és a kalandozás lovashadseregeinek ragyogó parancsnokai, a Szent Istváni birodalmat oltalmazó királyok és lovagjaik, a hódító iszlámmal szembeszálló hősök, évszázados szabadságharcaink katonai vezetői, és a Habsburg-királyaink háborúiban vérüket ontó, mára már méltatlanul elfelejtett magyar tisztek. És ott vannak a két világháborúban küzdő hivatásos és tartalékos tisztjeink, akik esküjükhöz híven a végsőig kitartottak, példát adva a becsületről és kötelességtudásról.

A sor utolsó két zászlója, 1956 lyukas lobogója és a Magyar Honvédség és az 1990 M csapatzászló méltó lezárása az impozáns sornak.

A világhírűvé vált lyukas zászló főhajtás a magyarok spontán, lélek által inspirált reménytelenségében is csodálatra méltó harcáról, a világ egyik legkönyörtelenebb diktatúrája ellen. mind-mind a magyarok törhetetlen szabadságvágyának képviselői.

A napjainkban használt csapatzászló pedig arra emlékeztet, hogy ennek az ősi és dicsőséges múltnak jelenünkben a Magyar Honvédség az örököse és jelenkori képviselője. Az a testület, amelynek egy igazi feladata van – a végzet

és népünk közé állni, ha úgy akarja a történelem.

A 24 zászló által felidézett idők azt mutatják, hogy őseink helytállásukkal tettek egy örökre szóló esküt arra, hogy a magyarok szabadságban fognak élni és ez az utódokra, ránk nézve is kötelező érvényű.

A Magyar Örökség kitüntető cím odaítélése a Magyar Történelmi Zászlósornak valójában tisztelgés ezen ősi és fegyverrel írt hosszú történelmünk előtt.

Tölli László ezredes

Lantos Ferenc és Apagyi Mária házaspár méltatása

Lantos Ferenc Kossuth-díjas akadémikus – aki sajnos már nincs közöttünk –, festő-, grafikus- és képzőművész, művészpédagógus alkotóként és iskolateremtő pedagógusként egyaránt maradandót alkotott. Konok kitartással járta a maga útját, sokszor viharos társadalmi ellenszélben, maga körül konfliktusokat is felidézve tevékenykedett, mint táblakép-festő, egyedi, valamint sokszorosított grafikák, köztéri zománcfrízek alkotója, porcelán dísz tárgyak tervezője, mint mindig újat kereső kísérletező művész, mint a didaktikai módszerek kimunkálójá, és mint az egymást követő generációk szellemiségének alapozója, útnak indítója. Számos szakmai kiadvány, könyv szerzője. Kiváló munkásságáért 1965 és 2010 között 11 díjjal jutalmazták. Ebből felsorolva néhány, a teljesség igénye nélkül: Kossuth-Díj, Munkácsy-Díj, Magyar Köztársaság Kiváló Művésze, Pécs Város Díszpolgára.

Apagyi Mária zongora- és oboatanár, okleveles zongoraművész, az integrált művészeti munka jeles pedagógusegyénisége. Értékettermelő munkásságát szintén 11 díjjal ismerték el. Néhány, a teljesség nélkül: *Weiner Leó-Díj*, *Apáczai Csere János-Díj*, Magyar Művészeti Akadémiától *Kitüntetés* kiemelkedő zenepedagógiai, tevékenységért, majd később ugyanez az elismerés művészetpedagógiai kutatótevékenységért. Nevéhez fűződik a zeneiskolai *Improvizáció* tantárgy 12 évfolyamra szóló országos tantervének kidolgozása. Fő életműve a 2004-ben megírt hatkötetes „Zongorálm” című zongoraiskolája, kottakönyve, és az ahhoz kapcsolódó kiegészítő kiadvány. Számos írás jelent meg interdiszciplináris művészeti oktató-nevelő munkájáról. Zongora-művésztanárként mesterkurzusokat tartott, zongorát, illetve hangszeres improvizációt tanított a Komlói Erkel Ferenc Zeneiskolában, a Pécsi Martyn Ferenc Művészeti Szabadiskolában, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen, valamint a Pécsi Tudományegyetem

Művészeti Karán. Célkitűzése, hogy a *Hangszeres improvizáció* tantárgy hozzájáruljon az interpretációs készség kreatív fejlődéséhez, az improvizáció és a komponálás különböző stílusú lehetőségeivel segítse a zene művészi megfogalmazásait, a zenei nyelv anyanyelvi szintű használatát. Az általa létre hozott *Zenei analógiák* és *Komplex Művészeti Nevelés* tantárgyak az integrált művészeti nevelés szemléletének kialakítását- és a közös alapelvek szerinti vizsgálódás módszereinek, valamint ezeknek a tanításban hasznosítható lehetőségeit szolgálják.

Apagyi Mária és Lantos Ferenc 1968-ban, találkozásukkor azonnal letették a kapcsolatokban való gondolkodás alapjait. Lantos, a zenészek gyakorlását megkönnyítő rajzi feladatokat javasolt, melyek valamilyen vonatkozásban összefüggnek a tanulásban soron lévő zenei művekkel. Évtizedek alatt lépésről-lépésre közösen kidolgozták azt a művészeti rendszert, mely meghatározta az általuk 1985-ben létrehozott Pécsi Martyn Ferenc Művészeti Szabadiskolát. Itt egy olyan művészetoktatási munka indult el, mely az interdiszciplináris összefüggésekre építve nyelvként kezeli a zenét és a képzőművészetet. A természet, a művészeti ágak és a tudományok közti kapcsolatok felfedezése mindenkit megerősít abban, hogy saját szakterülete a „világ egész” része és nem egy különálló dolog. Ha a gyerekek rájönnek arra, hogy például a soron lévő problémák nem csak „zeneiek”, hanem egyetemesek, melyek a zenében sajátos sűrítés formájában fogalmazódnak meg, akkor a zene fontosabb lesz számukra és a zenetanuláshoz szükséges rendszeres gyakorlás értékét és fontosságát is jobban felfogják, s ez már nagy örömet jelent számukra. Mária és Ferenc meggyőződése szerint „A kiindulás a természet építkező logikájából és a szakmai alapismeretekből történik. Fontosnak tartják a természet működésének, a működés logikájának a megértését, legalább is szemléleti szinten. A tanárnak törekednie kell arra, hogy közben tartsa az interdiszciplináris területeket, hogy a mélyben rejlő kapcsolatokra tudja építeni a tananyagot. Nem arra kell hangsúlyt fektetnie, hogy a saját tantárgyát önmagában ismertesse, és sajátíttassa el, hanem más területekkel összhangban, a közös alapokra építve. Ez a megközelítésmód más és más szakmai hangsúlyokat eredményez, mely a váratlan, új körülményekhez is érzékenyen tud alkalmazkodni.” A másik lényeges kérdés a kreativitás, ami a különböző területekre egyaránt jellemző. Lantos szerint „Minden művészeti ágnak sajátos nyelve van, melyeknek az alapjai megegyeznek, de sajátosságukban különböznek.” „A taníthatóság érdekében tisztázni kell a művészeti nyelvek sajátos alapjait és ezek rendszerét, vagyis a sajátos szókinccseket és a nyelvtani rendszereket, mert ezek taníthatók csak!”

Elmondható, hogy Apagyi Mária és Lantos Ferenc művészeti oktatás-nevelés terén kifejtett munkája felbecsülhetetlen értékű, amely hozzájárul az interdiszciplináris kreatív gondolkodás gyakorlati alkalmazásának módszertani megismeréséhez, amely hozzájárul a pozitív gondolkodású emberré válás, majd a hivatásvállalás morális alapjainak megteremtéséhez.

Jómagam, mint egykori diák, aktív részese lehettem művészeti nevelésüknek, mely megteremtette későbbi pályafutásom sikereinek erkölcsi és szakmai alapjait. Így élő koronatanújaként élhetem át munkásságuk gyümölcsöző eredményeit, hacsak a többszáz előadásra, rendezvényre, táborra, továbbképzésre gondolok, melyeken gyerekként vettem részt. Manapság ebből az életszemléletből táplálkozva, immáron felnőtt pedagógusként, előadóművészként adhatom át mindazt a tudást, amit tőlük kaptam.

A Magyar Örökség-Díjhoz szívből gratulálok!

Király Csaba, zongora- orgonaművész

A gyulafehérvári Szent Mihály Római Katolikus Székesegyház méltatása

Jó 200 évvel ezelőtt, 1816 nyarán Kazinczy Ferenc Gyulafehérvárra zárandokolt, ahol első útja a római katolikus székesegyházba vezetett. A középkor Istent kereső áhítatának, vallásos alkotni-tudásának erről a kőbe vésett, megkapó csodájáról röviden, de velősen így nyilatkozott: „Szegény, de Nagy, Méltóságos.” A Batthyaneum megtekintése után ismét felkereste a „szegény, de nagy, méltóságos” katedrális, hogy elbúcsúzzon tőle: „Még egyszer betérék a templomba, megállék az általam forrón tisztelt Martinuzzi hamvainál s áldást mondtam rájuk; s órát s szerencsés gyűrűmet feltevém a Hunyadi sírkövére, hogy megszentelve mehessenek maradékimra... Isten hozzád szent hely! mondám magamban, midőn végpillanatot veték a templomra.”

A 'zarándok' Kazinczy Ferenc ezzel a gesztussal a gyulafehérvári székesegyház iránti mélységes tiszteletét juttatta kifejezésre.

Az ősi katedrális múltunkat jeleníti meg, magában rejtí Erdély magyarságának dicsőséges és vészterhes történelmét – ezer évre visszamenően.

A Szent István király által alapított tíz püspökség egyike az ország keleti területeit átfogó erdélyi egyházmegye volt. A középkor folyamán a püspök egyházi és társadalmi tekintélyét a székesegyház szimbolizálta. Építésének elkezdése a 11. század végére, Szent László király korára nyúlik vissza. A román stílusú katedrális a 13. században két súlyos pusztítás sújtotta. Az elsőről Rogerius nagyváradi kanonok tudósít, 1241-ben elborzadva ír a tatár hordák

kártételeiről, a templom véres, üszkös falairól; a második 1277 nagybőjt második vasárnapján történt, amikor a vízaknai szászok betörték a templomba és felégették. Az ékességeitől megfosztott székesegyházat a 13. század végén Monoszlai Péter püspök restauráltatta, élvezve IV. László király anyagi támogatását. Ekkor a katedrális oldalhajóit gótikus boltozattal látták el és olaszos stílusban kezdték el építeni a déli tornyot, melyet később Hunyadi János és Bethlen Gábor is bővítettek. Hunyadi Jánosnak köszönhető az új szentély és a gótikus főkapuzat.

A 14. században Szécsy András püspök a templom északi kereszthajójához egy kápolnát épített Szent Anna tiszteletére, melyet Várday Ferenc püspök a 16. század elején tovább nagyobbított. Itt található Szapolyai János király feleségének, Izabellának, és gyereküknek, János Zsigmond fejedelemnek a szarkofágjai, a Szécsy püspökök épen maradt sírkövei a 14. századból. Ugyancsak a Szécsy-Várday kápolnában emléktáblák jelzik, hogy a székesegyházban nyugszhatnak Fráter György kancellár, az erdélyi fejedelemség létrehozójának, valamint Bocskai István és Bethlen Gábor erdélyi fejedelmeknek a hamvai.

A 16. század elején Lászlai János telegdi főesperes-kanonok nagyméretű építkezést kezdeményezett a székesegyház északi részén. A humanista műveltségű kanonok reneszánsz előcsarnokot, a Hívó Lelkek kápolnáját építtette meg, Erdély első reneszánsz építményét. A 16. század második felétől – a reformáció kibontakozásakor – az építések leálltak, számos oltár, szobor, kép, orgona stb. megsemmisült, amit csak fokoztak a 17. század első éveiben – 1601-ben és 1603-ban – bekövetkezett kegyetlen csapások.

1605-ben Bocskai István fejedelem a református egyháznak adományozta a katedrális. Ezt követően a fejedelmi udvar igényének és ízlésének megfelelően bővült és szépült. De félévszázad múlva, 1658-ban, valamint 1661-ben és 1662-ben súlyos megpróbáltatások érik a fejedelmi központot és a székesegyházat, a II. Rákóczi György fejedelem megbüntetésére Erdélybe jött töröktár hadak rabolták, pusztították az épületet és környékét. Ali pasa csapata az ősi katedrális istállónak használta és Gyulafehérvárt fekete várrá változtatta. Ekkor rombolták szét Bethlen Gábor és I. Rákóczi György fejedelmek díszes márvány síremlékeit.

1716-ban a római katolikus püspök visszakapta és elfoglalhatta régi rezidenciáját és a katedrális. Ezt követően alapos restaurálási és építkezési munkálatok kezdődtek el benne. Sztoyka Zsigmond Antal püspök helyreállíttatta és meghosszabbíttatta a tönkrement szentélyt, Demeter Márton nagyprépost a szentély déli oldalához új sekrestyét csatoltatott neoklasszikus stílusban, Batthyány Ignác püspök díszes barokk bútorzattal (főoltár, kanonoki stallumok,

szószék, mellékoltárok, orgona) látta el a templomot.

Az 1848-as forradalom vérzivatarja sem múlt el nyomtalanul, az ágyúgolyók nyomai ma is láthatók a torony déli falán, de a tönkrement neogótikus orgonát Erdély nagy orgonaépítésze, Kolonics István újjáépítette.

A katedrális mai formáját a 2000-ben elkezdődött restauráláskor nyerte el, melynek legmagasztosabb pillanatát Márton Áron püspök szarkofágjának felállítása jelentette.

A gyulafehérvári székesegyház mai – helyreállított – formájában nemcsak a történelmi Erdélynek, hanem az egész Kárpát-medencének is a legnevezetesebb műemléke, egyúttal az Árpád-kori székesegyházaink ékköve. Valóságos Panteon, a magyarság történelmi alakjainak nyughelye. Itt alusszák örök álmukat a Hunyadiak, a nemzeti fejedelmek, az erdélyi püspökök és kanonokok. Röviden így jellemezhetjük e csodás építményt: a gyulafehérvári székesegyház a végeken őrt álló, a múltról regélő, maradásra, megmaradásra figyelmeztető Magyar Örökség.

Marton József nagyprépost, pápai prelátus

Eperjes Károly színművész méltatása

Amikor hatvankilenc évvel ezelőtt egy Hegykő nevű kicsiny faluban megszületett, sem szülei, sem környezete nem tudhatta, hogy a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja, Kossuth- és Jászai Mari-díjas magyar színész látta meg a napvilágot. A szülők, Eperjes Károly és Kertész Imelda azt érezték, hogy különös utú, a világra egyszerre csodálkozó és fürkésző szemmel tekintő fiú más utat jár be, mint a szülei. Papnak szánták, Thália papja lett. A mozgalmás, fiatal éveket az akkori Színművészeti Főiskola követte, ahol életre szóló úttravalót kapott tanáraitól. Többek között Major Tamástól. A korszak rettegett, elkötelezetten kommunista, sok színészi karriert derékba törő Major mint tanár és színész igazi profinak bizonyult.

Eperjes Károly kiváló színészi adottságai mellett láthatólag filmre termett fiatalember volt. Több mint félszáz magyar filmben játszott fő- illetve jelentős szerepet. Az *Eldorádó*, a *Legényanya*, a *Csapd le csacsi*, a *6:3*, a *Hippolyt* óriási alakításai mellett külön kell megemlékezni Eperjes Széchenyijéről a *Hídemberben*, és talán legnagyobb emberalakításáról a *Magyar Passióban*.

Közel négy és fél évtizede áll megszakítás nélkül színpadon. Szinte felsorolhatatlan, száznál is több alakítása már hosszú ideje álló csillaggá teszi a magyar színművészetben. Színpadi alakításai méltatásához órák kellenének, de Moliére- és Shakespeare-alakításai itt is kiemelkednek a többi közül.

Színház és tévé lehetőségei kapcsolódnak össze tévéfilmjeiben. Már 1984-ben pályakezdőként foglalkoztatja a Magyar Televízió a *Vén bakancsos és fia, a huszár* című alkotásban. A mélyen és meggyőződésekkel hívó Eperjes Károly a Szentírás tanításain kívül korunk legjelentősebb magyar és külföldi katolikus teológusainak műveit, tanításait élete vezérfonalának tekintette és tekinti ma is. Ez köteteiből is nyilvánvalóvá válik az olvasó számára. Magáról így vall 2016-ban az *Új Ember* című hetilapban:

„Ha szabad az identitásomat megfogalmaznom, akkor én keresztény, katolikus apa vagyok Magyarországon, magyarul, színészként, az Isten dicsőségére, az emberek javára és a lelkek üdvére. Így talán egyetemesen hordozom a keresztmet. Ha áldott állapotban teszem, akkor az megigazít engem, ha teherként cipelem, és nem hívom segítségül az Úrjézust, a Szűzanyát, az őrangyalokat és a szenteket, akkor agyonnyom.”¹

Hosszú évek óta köt barátság Eperjes Károlyhoz. Emlékszem, egy Mihály napon Oberfrank Pállal, gróf Bethlen Istvánnal, Nagytiszteletű Takaró Tamás református esperessel és másokkal együtt ült asztalomnál. A téma természetesen adta magát: magyarság és kereszténység. A rendszerváltozás után több mint egy évtizeddel még mindig minden mozgásban volt a magyar közéletben és színházi világban. Az a kiállítás nemzete és egyháza mellett, amiről aznap este is tanúbizonyságot tett, mélyen elgondolkoztatott, annak ellenére, hogy vallási ügyekben nem értettünk mindig egyet. Fél évtizeden keresztül együtt tanítottunk Kaposvárott, abban a városban, ahol színészi pályáját kezdte. Számos társulat (Nemzeti, Katona, Radnóti, Thália, Művész, Újszínház, veszprémi Petőfi) tagja és vezetője volt, bárki, aki ismerte, csak lángolni látta. Lényétől mindenhol idegen volt a félszívűség, melyet hite és emberi meggyőződése sem engedélyezett számára soha.

Több évtizedes színészi múlt után jutott el a rendezésig. A *János passió* (Magyar Állami Operaház) vagy az *Ármány és szerelem* (Pesti Magyar Színház) újragondolásával és színrevitelével ebben a műfajban is maradandót alkotott.

Mindössze 45 évesen kapta meg a Kossuth-díjat 1999-ben és egyenes út vezetett az „első közt is a legelső” elismeréshez, a Prima Primissima-díjhoz.

¹Hitvallás nem csak rivaldafényben, *Új Ember* Hetilap - 2016.03.27

Az emberi létezés szinte minden férfinakját és szituációját eljátszotta. Mindig másképp, és mégis egyformán jellegzetesen, az utánozhatatlan Eperjes-stílusban. Amikor maga is tanítani kezdett színészeket – és ennek szemtanúja voltam –, azt a sajátos életfilozófiát, hitbeli meggyőződést és óriási színészi tapasztalatot próbálta átplántálni az új nemzedék tagjaiba, mely mögött a fent említett életút minden tapasztalata sűrűsödött össze.

A Magyar Örökség-díj azokat illeti, akik nagyívű életművükkel, kiemelkedő teljesítményükkel méltóvá lettek arra, hogy e hatalmas kultúrát teremtő nemzet magyar örökségnek tekintse azt, amit megalkottak és hátra hagynak a következő generációknak. Eperjes Károly életműve, teljesítménye ilyen. Isten éltesse sokáig, hogy az elkövetkezendőkben is tudja gyarapítani örökségét, mely immár jogosan is magyar örökség.

Takaró Mihály irodalomtörténész

Magyar Állami Népi Együttes laudációja - tradíció, művészet, innováció

A Magyar Állami Népi Együttest 1951-ben alapították, melyet három kar alkotott: tánckar, énekkar és zenekar. A művek zenei kíséretét hagyományos cigányzenekarra alapozott, de a művészi feladatok érdekében kissé átalakított, úgynevezett „népi zenekar” látta el Gulyás László vezetésével. Az énekkart Csenki Imre irányította. Rábai Miklós koreográfus, művészeti vezető az eredeti néptáncot többféle műfajban állította színpadra: egyenmű női vagy férfitáncokként, a tájegységekre jellemző táncszvitekként és a népszokásokat bemutató kompozíciókként, amelyekben a három kar harmonikus együttműködése tette egységes egésszé az alkotást. Ballada-feldolgoásaival drámai hatásra törekedett, kortárs témájú produkcióival pedig megkísérelte bebizonyítani, hogy a múltban gyökerezve is lehet élni a mában.

Az 1970-es években kibontakozó táncházmozgalom új látásmódot hozott a színpadi néptáncban is. A mozgalom a Kárpát-medence tradicionális értékei felé irányította a fiatalok figyelmét, s a parasztság által átörökített évszázados tánc- és zenei hagyományokat a korszerű szórakozás új formájává tette. A mozgalom egyik gyakorlati megvalósítója – maga mögött tudva Martin György néptánckutató szellemi támogatását – Timár Sándor volt, akit 1981-ben neveztek ki az együttes élére. Ars poeticájában Timár szükséges feltételnek tekintette az eredeti néptánc társastáncként való elsajátítását. A nevével fémjelzett korszak az autentikus néptánc sokszínűségének, szépségének felmutatását tartotta legfontosabbnak, elindítva a Magyar Állami Népi Együttes „nyelvi” megújulását.

1998-tól a MÁNE művészeti vezetője Sebő Ferenc népzeneész, zeneszerző, a magyarországi táncházmozgalom egyik elindítója lett. Ő kérte fel karigazgatónak Mihályi Gábort, aki – Timár Sándor tanítványaként – minden színpadra készült koreográfiája megalkotásánál az eredeti néptánc alapos megismerését tekintette kiindulási pontnak.

2002-től, Mihályi Gábor művészeti vezető irányításával – alkotótársakat maga mellé állítva – a művészeti munka új impulzusokat kapott. A korszerűsögre, az aktualitásra való törekvés (a múlt feltétlen tisztelete mellett) elementáris erővel jelent meg az együttes szellemiségében és a színpadra állított művekben. Ez a markáns művészetfilozófia – társulva alkotói és előadói energiákkal – teljesedett ki napjainkra, nemzetközi szinten is a korszerű néptánccsínház egyik legfontosabb bázisává téve a Magyar Állami Népi Együttest.

2001, a Hagyományok Háza megalakulása óta a Magyar Állami Népi Együttes annak részeként tölti be vállalt küldetését.

2016 júliusától a társulat vezetője Mihályi Gábor, művészeti vezetője Pál István Szalonna.

Mihályi ars poeticája a tradícióból kiinduló kortárs néptáncművészet, melyet hite szerint a MÁNE művel, a mai kor nyelvén, a ma emberét megszólítva, a jelen részévé, személyessé teszi a tánc-zene kultúrát.

Alkotói munkájában Bartók Béla a példaképe, akinek szellemisége, életműve bizonyíték arra, hogy a hagyomány és a modernitás egymást kiegészítő kategóriák.

A Magyar Állami Népi Együttes az elmúlt években számos olyan világszínvonalú, a Kárpát-medencében élő magyarság különleges tradicionális kultúráját a figyelem középpontjába állító, és abból inspirálódó produkciót hozott létre, amelyek a zene és a tánc nyelvén univerzális emberi értékeket hordoznak. Az együttes értéket őriz és értéket terem: alkotóinak sajátos, mai, színházi világlátásán keresztül az előadásokat egyetemes képi és zenei világ, a néptáncmozdulatok újraértelmezése, a műfaji határok kitágítása jellemzi.

A Magyar Állami Népi Együttes előadásaiiban a Kárpát-medencében élő magyarság különleges tradicionális kultúrája, népzeneje, néptáncai és szokásai elevenednek meg.

A színes, gazdag repertoár az Együttest a világ legtöbbet utazó együttesének rangjára emelte: hét évtizedes fennállása alatt 4 világrész 45 országának színpadain lépett fel és több mint 10 millió néző elismerését vívta ki. Hazai székházában, Budapesten évi 90 - 100 előadást tart, de rendszeres vendége a

vidék, valamint a határokon túli magyarlakta területek színházainak is.

Tisztelt Ünneplő egybegyűltek!

Remélem, megértik elfogult tiszteletemet és szeretetemet a Magyar Állami Népi Együttes volt és jelenlegi művészei iránt. Isten éltesse az Állami Népi Együttest! Szívből gratulálok!

Kiss János táncművész

Szerelmes földrajz portrészorozat méltatása

Egy zseniális ötlet nem elég ahhoz, hogy korszakalkotó alkotás legyen belőle. Azt nemigen lehet vitatni, hogy a Szabó Zoltán *Szerelmes földrajz* című művét „leporolni”, majd címét és fő célkitűzését 60 év után felhasználva újra gondolni, immár korántsem irodalmi vagy geográfiai, hanem ezeken túlmenően filmes dokumentum-műfajjá újra alkotni az ezredfordulón, zseniális ötlet volt. Azóta immár majdnem negyed évszázada gyártják e sorozatot, rendületlenül. Zseniális ötlet volt e remekmű szellemiségének filmes tovább gondolása, de nem elég ahhoz, hogy új műfajjá, etalonná váljon. Ahhoz, hogy ebből az ötletből korszakalkotó mű legyen, egy lelkes, profi stáb kellett, továbbá valaki, aki ezt szellemiségével összefogja és szerkeszti – a mára több mint háromszázötven résszé bővült sorozatot, a forgatókönyveket megírja és producerként is összefogja. A remekművet alkotó stáb tagjait napestig sorolhatnám, olyan hosszú a névsor, de ki kell emelnem szellemi vezéralakját, forgatókönyvíróját, Hollós Lászlót, és rendezőjét, Dala Istvánt.

Hollós László agrármérnök, újságíró, producer nemcsak megálmodta, hanem Dala István rendezővel közösen meg is valósította a tájegység-ismertető dokumentumfilm és a portréfilm műfajának fúzióját, az útifilm és a lírai önéletrajz megújítását ezzel a sorozattal. Megálmodta és megvalósította azt az új műfajt, amit immár így, egyszerűen „szerelmes földrajznak” neveznek filmes berkekben. Együtt úszott Zsigmond Dezsővel, és együtt sétált Andrásfalvy Bertalan-nal, kedves témavezető professzorommal a Zengő lábánál, Zengővárkonyban, és együtt mereng a hiányzó láncszemekben és foghíjakon Melocco Miklóssal Zsámbékon. A Városligettől Bollobás Béla Cambridge-i emlékein át Vadász György Szentendrétől ezer és ezer további helyszínt járhatunk végig a sorozattal. Mit tudnánk Balatonarácsról, ha a sorozat nem hozta volna közel hozzánk? Egy ötvösműhely illatát hogyan élhetnénk át, ha nem a megszólalók személyes élménye révén?

A Szerelmes földrajz című filmsorozatban egyesül a líra, az *oral history* (a szóbeli történelem és történetmesélés), a portréfilmekre jellemző vallomásosság,

az útfilm, az ismeretterjesztő dokumentumfilm és a magazinműsorok pergős, unalmat nem engedő ritmusa. Magával ragadó, személyes és informatív. Tökéletes filmes egységet képez, gravitációs erőteret, ami még a 21. századi, ötmásodpercnyi hírekre és csak a gyorsan tovább gördíthető információkra fogékony közönségét is megragadja. Nemcsak, hogy megragadja, megbabonázza és megváltoztatja. Olyan tájakat hoz közel, és a közelhozás által „mesél el” számunkra, amelyekről sokan vagy csak sztereotípiákban gondolkodtak, vagy amelyekről még csak nem is hallottak.

Ebben a „közel hozásban” van a Magyar Örökség díjjal méltán jutalmazott Szerelmes földrajz című filmsorozat alkotógárdájának fő érdeme. A közelhozás nemcsak a „gépen föléje szálló” térkép-perspektívából az élmények, emlékek világába való átfókuszálást jelenti. Azt is, természetesen, de nem csak azt. A lenyűgöző légifelvételekből a premier plánba, a tekintetek és mesélő mozdulatok világán túl a közel hozás valami mást is jelent. Hasonlóan fontos ugyanis, hogy a közönséget úgy fogja kézen, úgy ragadja meg, hogy a nézők eközben tovább gondolják, megérleljék magukban a látott és hallott információkat. Aki megnézi a sorozat adásait, nemcsak az adott epizód személyes vallomásának befogadjává válik, saját szerelmes földrajzát is hajlamos megalkotni. Mit mondanék én? Milyen helyszínekről és történekről mesélnék? Milyen értékek azok, amiket én tudnék hozzáadni a sorozathoz? Ezek a kérdések azok, amelyeket a nézők – magukban érelve – megfogalmaznak azon túl, hogy befogadják és emlékezetükben megőrzik az alkotások mondanivalóját.

Ezáltal a filmsorozat minden egyes alkotása értékközvetítéssé, a hazaszeretet és a kötődések vallomásává válik, helyszínekhez, emlékekhez és történetekhez kötődik – szárba szökkennek bennünk a hallottak, saját, személyes filmünk elképzelésére inspirálnak a csodaszép képek. A táj, a házak, a tavak nemcsak jelentéssel telítődnek, hanem saját, egyéni értékeinkkel és történeteinkkel tovább gondolható valósággá válnak. Olyan helyekké, titkokká és élményekké, amelyek emlékeinkké érlelődnek. Büszke vagyok arra, hogy ezt a kitűnő sorozatot a Magyar Örökség díjátadó ünnepségen laudálhatom, hiszen alkotógárdája komoly missziót vállalt, az utókor számára is maradandó értéket hoztak létre.

Csáji László Koppány

Téka együttes laudációja

Az 50 éves Táncházmozgalom töretlen hazai és nemzetközi sikerét – hisz 2011-ben az UNESCO-nak a szellemi kulturális örökség legjobb megőrzési gyakorlatait elismerő regiszterébe is felkerült – annak a teljeskörűségre való

törekvésének köszönheti, hogy akár a városi fiatal is anyanyelvi szinten beszélhesse a hagyomány nyelvét. Ha zenész, ha táncos, ha kézműves tárgyalkotó, szövő, bármi is, akkor ne csak kottafejeket olvasson, mozdulatokat, díszítő motívumokat, hagyományos technikákat reprodukáljon, de ismerje a paraszti kultúrát, a nemzedékek sokaságán át megőrződött, szájhagyomány útján átadott műveltség lényegét. A 1976-ban alakult Téka együttes bizonyossággal kijelenthetjük ilyen. E 47 éve működő népművészeti műhely mindenkori tagjai, egykori és mai zenészei felismerték nemzedékünk felelősségét. Mély, életre szóló elkötelezettségük kialakulásában a falvakban élőkkel, különösen a falusi zenészekkel való találkozásai, együtt muzsikálásaik váltak döntő jelentőségűekké. Így vált hivatásukká szellemi örökségünk megőrzése, továbbadása. Erről ők maguk így vallanak: „A «téka», a parasztházak tisztaszobájában lévő faliszekrény, a család értékeinek megőrzésére szolgált. Fontosnak tartjuk, hogy a Téka együttesben megőrizzük, és tovább adjuk a magyar népművészet kincseit. Úgy érezzük, hogy a népi kultúra tisztaságával és egyszerűségénél fogva kifejezi az emberi értékeket a születéstől a halálig.” – eddig az idézet.

Már 1977-ben elnyerik a “Népművészet Ifjú Mestere” címet.

Ettől fogva társadalmi gyűjtőként is dolgoznak a MTA Zenetudományi Intézetének, több éven keresztül lesznek a Bartók Táncegyüttes, majd a Magyar Állami Népi Együttes rezidens zenekara. Emellett önálló műsorokkal szerepelnek itthon és külföldön, számos rádió, TV és 27 lemezfelvétel készül velük, melyeken zenészmestereik repertoárját örökítik meg, tisztelegve előttük. Járnak az USA-ban, Kanadában, Mexikóban, Európa számos országában, sőt Kínában, Indiában, Japánban, Ausztráliában is. 1977-től Téka klubot szerveznek, az egész nyelvterületet felölelő táncitanítás megszervezése mellett vendégeket is hívnak: Kallós Zoltánt, Szécsi Margitot, hagyományörző táncosokat, zenészeket, népi iparművészeket. Rendeznek Kós Károly és Nagy László estet, néprajzi előadásokat, erdélyi zenészekkel hagyományos bálakat. Tanítanak művészeti iskolákban, zeneiskolákban, segítik a magyar népzenei élet utánpótlásának kialakítását, gondozzák növendékeiket a „magoncokat”.

“Régiek emlékezete” címmel sorozatot indítanak Jancsó Miklós, Szörényi Levente, Tolcsvay Béla, Szenthelyi Miklós, Halmos Béla, Timár Sándor, Novák Ferenc, Ekler Dezső, Makovecz Imre és sok más neves személyiség részvételével.

Fontosnak tartják, hogy a gyermek és a felnőtt táncházaikba látogatók megismertessék a népi mesterségeket is. 1983-tól szervezik meg Nagykállóban majd Boldogkőváralján a TÉKA Népművészeti Tábor, melyek a mai napig működnek. Tizennyolc éve rendezik meg az Országos Tekerő és Duda Szaktábort,

Táncházas Tájékoztató Füzetet is kiadnak, „Magyarok Muzsikája” címmel ismeretterjesztő sorozattal járják az iskolákat, óvodákat.

A TÉKA EGYÜTTES tagjai:

Kalász Máté, Ráczkyné Tárnoki Beatrix, Kalász Tamás és Lányi György.

Ők és az együttes korábbi tagjai is Kodály Zoltán szavaival vallják, hogy:

„Akiben van tehetség, köteles azt kiművelni a legfelsőbb fokig, hogy embertársainak mennél nagyobb hasznára lehessen. Mert minden ember annyit ér, amennyit embertársainak használni, hazájának szolgálni tud. Az igazi művészet az emberiség emelkedésének egyik leghatalmasabb eszköze, s aki azt minél több embernek hozzáférhetővé teszi, az emberiség jótévője!”

Másrészt vallják azt is – szintén Kodály Zoltán szavaival –, hogy:

„A művészetnek vissza kell adnia a népnek, amit az ő kincseiből nyert.”

Ezen gondolatok következetes megvalósítása – mely az együttes ars poeticája is – tette méltóvá a táncházmozgalom ma ünnepezt zenei műhelyét, a Téka együttest arra, hogy a korábban elnyert díjak: a Népművészet Ifjú Mestere, az Erdélyi Világszövetség Becsületrend Rubinja, a Magyar Művészetért és a Bartók Emlékdíj után, a zenekar népzenei, oktatói és közösségépítő szolgálata Magyar Örökség díjjal nyerjen elismerést. Engedjék meg, hogy ehhez személyesen én magam is elsőként szívből gratuláljak, mint a hőskorban készült sóvidéki felvételük harmonikás közreműködője és lakócsai horvát drmeš és csizmaverős összeállításuk basszprím-tamburása.

Isten éltesse a TÉKÁT!

Eredics Gábor népzénész

Magyar Örökség és Európa Egyesület (1%)
adószám: 18232101-1-42

1146 Budapest, Hermina út 45.
1114 Budapest, Bartók Béla út 59.
e-mail: magyarorokseg1995@gmail.com
Tel.: +36 30 9416-202
www.magyarorokseg.hu

Kérjük személyi jövedelemadója 1%-át ajánlja
a Magyar Örökség és Európa Egyesületnek

K&H Bank: 10200971-21523575-00000000

**A Magyar Örökség és Európa Egyesület,
valamint a Magyar Örökség Díj fő támogatója
az Agrárminisztérium és a Hungarikum Bizottság.**

AGRÁRMINISZTERIUM

Támogatóink:

Schmitt Pál volt köztársasági elnök
Vincze László és Fiai Papírmerítő Műhely